

LASTENSUOJELUN TUKIHENKILÖTOIMINNAN MERKITYS TUETTAVAN LAPSEN HYVINVOINNILLE

Leena Aaltonen

Opinnäytetyö
Lokakuu 2010
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagogiikan
vaihtoehtoiset ammattiopinnot
Tampereen ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagogiikan vaihtoehtoiset ammattiopinnot

LEENA AALTONEN:

Lastensuojelun tukihenkilötoiminnan merkitys tuettavan lapsen hyvinvoinnille

Opinnäytetyö 44 s., liitteet 3 s.
Lokakuu 2010

Lastensuojelun avohuollon tukihenkilötoiminta on suunnitelmallista ja tavoitteellista vapaaehtoistoimintaa, joka täydentää lastensuojelussa toimivien ammattihenkilöiden työtä. Tukihenkilötoiminnan tavoitteena on vaikuttaa myönteisesti lapsen elämään, edistää lapsen tervettä kehitystä ja ennaltaehkäistä vaikeuksia. Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää tukihenkilötoiminnan merkitystä tuettavien lasten hyvinvoinnille.

Tutkimus oli kvalitatiivinen eli laadullinen. Haastattelin yhteensä kahdeksaa tuettavaa ja huoltajaa kevättalvella 2010. Aineistonkeruumenetelmänä oli puoli-strukturoitu teemahaastattelu ja aineiston analyysissä käytin sisällönanalyysia. Teoreettisena viitekehyksenä oli lastensuojelun avohuolto, vapaaehtoistoiminta ja tukihenkilötoiminta. Lisäksi avasin hyvinvoinnin käsitettä sekä lapsen ja nuoren kehitykseen liittyviä seikkoja.

Tutkimuksesta selvisi, että lastensuojelun avohuollon tukihenkilötoiminnalla on suuri merkitys tuettavan lapsen hyvinvoinnille. Hyvinvointi koostuu elinoloista, yhteisyyssuhteista ja osallistumisesta jotka kaikki vaikuttavat toisiinsa. Tukihenkilötoiminnalla pyritään parantamaan tuettavan yhteisyyssuhteita ja osallistumisen kokemuksia ja näissä tavoitteissa toiminta onnistuu hyvin. Tukihenkilötoiminta vahvistaa tuettavan sosiaalisia taitoja ja edesauttaa häntä irtautumaan kodin ympäristöistä. Monipuolinen tukisuhde, jossa tuettava itse pääsee vaikuttamaan sisältöön, ja aktiivinen tukihenkilö joka on sitoutunut toimintaan, olivat merkittäviä tekijöitä tuettavan hyvinvoinnin kokemuksessa.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että tukihenkilötoiminta kasvattaa tuettavien lasten ja nuorten hyvinvointia. Tukihenkilötoiminnan myötä tuettavat ovat rohkaistuneet, heidän toimintakykynsä on parantunut, he ovat päässeet osallisiksi erilaisiin toimintoihin ja saaneet äänensä kuuluviin tullen näin tärkeiksi toimijoiksi omassa elämässään.

Asiasanat: Tukihenkilötoiminta, lastensuojelun avohuolto, hyvinvointi

ABSTRACT

Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services
Social Pedagogy

LEENA AALTONEN:

The Meaning of support person work for children's wellbeing

Bachelor's thesis 44 pages, appendices 3 pages

October 2010

Non-institutional child welfare service, support person work, is methodical and goal-directed voluntary work that complements professional work in child welfare. The purpose of support person work is to have a positive effect on a child's life, help the child's healthy development and prevent problems. The purpose of this thesis was to investigate the meaning of support person work for children's wellbeing.

The approach taken in this study was qualitative. Eight guardians and supported children were interviewed during winter 2010. The data were gathered using a semi-structured theme interview and analyzed by using a material-based content analysis. The theoretical framework of the study consists of theories on non-institutional child welfare service, voluntary work and support person work.

The study reveals that non-institutional child welfare service support person work has a significant meaning for the supported children's wellbeing. Wellbeing consists of living conditions, feeling of belonging and participation. All these three factors affect each other. Support person work tries to improve supported children's feeling of belonging and experience of participation and it reaches these objectives well. Support person work strengthens supported children's social skills and helps them to detach themselves from the home surroundings. Well executed support person work is versatile and requires an active and committed support person. It is very important that the supported children also participate in the planning of support meetings. These two facts are very important when assessing supported children's experience of wellbeing.

As a conclusion it can be said that support person work increases supported children's wellbeing. Through support person work the supported children have been encouraged in their lives, their activity has improved, they have participated in different activities and their individual voices have been heard. Supported children have become important persons in their own lives.

Keywords: Support person work, non-institutional child welfare service, wellbeing

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	7
2.1 Tutkimuksen taustaa.....	7
2.2 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	8
2.3 Tiedonhankinta ja tutkimusaineisto	9
2.3.1 Tutkimukseen osallistuneiden taustatietoja	11
2.4 Aineiston analyysi	11
3 LASTENSUOJELU TUKIHENKILÖTOIMINNAN TAUSTALLA	15
3.1 Lastensuojelun tehtävät	15
3.2 Lastensuojelun asiakkuus.....	15
3.3 Lastensuojelun avohuolto	16
4 TUKIHENKILÖTOIMINTA TOTEUTUU VAPAAEHTOISTOIMINNALLA.....	18
4.1 Vapaaehtoistoiminnan määritelmä.....	18
4.2 Tukihenkilötoiminta	19
4.3 Tukihenkilötoiminta käytännössä.....	19
4.4 Tukihenkilötoiminta ja sosiaalipedagogiikka	21
5 HYVINVOINNIN MÄÄRITELMIÄ SEKÄ KEHITYSPOLKUJA.....	22
5.1 Näkemyksiä hyvinvoinnista.....	22
5.1.1 Hyvinvoinnin kolmiulotteisuus.....	22
5.1.2 Merkitys -käsite.....	24
5.2 Lapsen ja nuoren kehityksen kulmakiviä ja haasteita	24
6 TUKISUHTEN MERKITYS TUETTAVAN LAPSEN HYVINVOINNILLE.....	27
6.1 Tukisuhteen lähtökohtia ja tavoitteita	27
6.2 Tukisuhteen monipuolisuus hyvinvoinnin edistäjänä	29
6.3 Tukisuhteen merkitys tuettavan mielialaan ja toimintaan	31
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	34
8 POHDINTA	37
LÄHTEET.....	40
LIITTEET.....	42

1 JOHDANTO

Lastensuojelu on sana joka herättää monenlaisia tunteita. Lapsen tarve lastensuojelun avohuollon asiakkuuteen kertoo siitä, että lapsen tilanne on ajautunut sellaiseen pisteeseen, että hän tarvitsee ulkopuolista apua; lastensuojelun sosiaalityötä ja avohuollon tukitoimia. Huostaanotto on vasta viimeinen toimi, johon ryhdytään jos muut avohuollon tukitoimet ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Lastensuojelun asiakkuuteen johtavat tilanteet vaihtelevat vakavista lievempiin, mutta lastensuojelun tavoitteena on aina lapsen edun turvaaminen erilaisin tukitoimin.

Lastensuojelun avohuollon asiakasmäärät ovat kaksinkertaistuneet kymmenessä vuodessa. Avohuollon asiakkaana lastensuojelussa olleiden lasten ja nuorten määrä on lisääntynyt 1990 – luvun alun 30000:sta yli 60000 lapseen ja nuoreen. Vuosittain lastensuojeluun tulee enemmän uusia asiakkaita kuin sieltä poistuu. (THL 2009.)

Kasvaneet asiakasmäärät tuovat haasteita erilaisten tukitoimien järjestämiseen. Sosiaalityöntekijöiden työmäärä kasvaa ja kuntien resurssit järjestää erilaisia tukitoimia vaihtelevat. Eniten käytetty avohuollon tukitoimi onkin keskustelu ja neuvonta sosiaalityöntekijän luona, vaikka monet lastensuojelun asiakkaat voisivat hyötyä myös konkreettisesta avusta, kuten tukihenkilöstä tai tukiperheestä.

Tukihenkilötoiminta on osa lastensuojelun avohuoltoa ja se perustuu lastensuojelulakiin. Tukihenkilötoiminta on suunnitelmallista ja tavoitteellista vapaaehtoistoimintaa lasten ja nuorten paremman tulevaisuuden puolesta. Tukihenkilötoiminnan tavoitteena on vaikuttaa myönteisesti lapsen elämään, edistää lapsen tervettä kasvua ja kehitystä ja ennaltaehkäistä vaikeuksia. Tukihenkilön voi saada lapsi tai nuori, jolla ei syystä tai toisesta ole elämässään riittävästi aikuisen tukea ja läsnäoloa.

Tampereella kaupungin sosiaalipäivystys, alueelliset sosiaalityöntekijät ja perheneuvola ovat mukana tukihenkilötoiminnan järjestämisessä. Sosiaalipäivystys ylläpitää rekisteriä tuettavista ja tukihenkilöistä, sekä haastattelee että kouluttaa uusia tukihenkilöitä. Perheneuvola ja sosiaalityöntekijät havainnoivat työssään perheiden tarpeita ja ehdottavat tukihenkilötoimintaa sellaisille perheille, jotka

siitä eniten hyötyisivät. Myös yhteiset tapaamiset ja keskustelut tukihenkilön, tuettavan, huoltajan ja sosiaalityöntekijän välillä ovat keskeisiä.

Tämä tutkimus keskittyy lastensuojelun tukihenkilötoiminnan merkityksen tutkimiseen tuettavien lasten ja huoltajien näkökulmasta. Aiemmat löytämäni tutkimukset ovat painottuneet tukihenkilönä toimivien ihmisten ajatuksiin ja kokemuksiin, mutta itse halusin perehtyä tuettavien ja heidän huoltajiensa ajatuksiin. Otin näkökulmaksi hyvinvoinnin, sillä tukisuhteissa pyritään ensisijaisesti lapsen hyvinvoinnin parantamiseen.

Opinnäytetyöni tavoitteena on tutkia ja selvittää tukihenkilötoiminnan merkitystä tuettavan lapsen hyvinvoinnille. Miten perheen ulkopuolinen henkilö pystyy tukemaan lapsen hyvinvointia ja ovatko tukihenkilötoiminnan vaikutukset lapsen elämään niin merkittäviä, että myös huoltajat ja muut pystyvät ne havaitsemaan. Tutkimukseni tarkoituksena on saada tuettavien ja heidän huoltajiensa ääni kuuluviin.

Tutkimukseni tulokset osoittavat tukihenkilötoiminnan hyödyllisyyden ja merkityksen lapsille ja nuorille. Vapaaehtoisen toimijan antama tuki ja huomio voi ehkäistä ongelmien kasaantumista ja mielekäs vapaa-aika sekä osallistumisen kokemukset parantavat hyvinvoinnin kokemusta.

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

2.1 Tutkimuksen taustaa

Opiskelujeni toisen vuoden syksynä ryhdyin tukihenkilöksi 11 -vuotiaalle pojalle. Ajatus tukihenkilöksi lähtemisestä sai alkunsa koulusta, jossa opettajamme kertoi perheneuvolan etsivän tukihenkilöitä. Kävin perheneuvolan sosiaalityöntekijän juttusilla ja pian minulla olikin oma tuettava. Vietimme tuettavan kanssa viikoittain aikaa jutellen, käyden elokuvissa, savipajalla, uimassa ja keilaamassa. Välillemme muodostui hyvä suhde ja olin paljon tekemisissä myös tuettavan huoltajan kanssa.

Olin tukihenkilönä verrattaen vähän aikaa. Syksyllä tukisuhteen alettua minusta tuntui, että minulla on paljon vapaa-aikaa koulun ohessa toimia täysipainoisena tukihenkilönä mutta talven ja kevään mittaan huomasin, että tukihenkilönä toimiminen vaatiikin hieman enemmän kuin minulla on antaa. Jatkoimme tuettavan kanssa kuitenkin säännöllisesti tapaamisia, mutta jo tässä vaiheessa kerroin sosiaalityöntekijälle sekä tuettavalle, etten pysty jatkamaan tukihenkilönä enää kesällä tai seuraavana syksynä. Syynä tähän oli ennen kaikkea ajanpuute, olisin toki voinut harventaa tapaamisia tuettavani kanssa, mutta koin, että se olisi vaikuttanut merkittävästi tukisuhteemme toimimiseen.

Viimeinen tukitapaamisemme oli kesäkuussa. Kävimme yhdessä tuettavan ja hänen huoltajansa kanssa tukisuhteen loppumisen tiimoilta vielä sosiaalityöntekijän kanssa juttelemassa. Tässä tapaamisessa tuettava sai kertoa mitä olimme tehneet ja minäkin sain kertoa tuntemuksistani. Odotin, että tässä viimeisessä tapaamisessa olisi tullut vielä enemmän ilmi esimerkiksi huoltajan ajatuksia tukisuhteen toimimisesta hänen kannaltaan, mutta kerrottua oman version tapahtumista lähdin, kun huoltaja ja tuettava jäivät vielä keskustelemaan sosiaalityöntekijän kanssa.

Tästä viimeisestä tapaamisesta yhdessä sosiaalityöntekijän ja tuettavan kanssa virisi myös ajatus tämän opinnäytetyön tekemisestä kun aihetta kolmannen vuoden aikana aloin tosissani ajatella. Tukihenkilö saa periaatteessa aika vähän tietoa siitä, mitä tuettava ja hänen huoltajansa ajattelevat tukisuhteen sujuvuudesta. Yleensähan sanotaan, että jos ei kuulu mitään niin kuuluu hyvää, mutta

tukihenkilönä minulle ainakin tuli tunne tukisuhteen aikana, että olisi mukavaa kuulla yksityiskohtaisempaa palautetta siitä, miten olen tukihenkilönä toiminut etenkin huoltajalta. Toki pidin yhteyttä oman tuettavani huoltajaan, mutta tästä asiasta emme varsinaisesti keskustelleet ja vaikka lopputapaamisessa saamani kehu toivat hyvän mielen, olisi mielestäni hyvä, jos käynnissä olevan tukisuhteen sujuvuutta käsiteltäisiin aina välillä yhteisissä tapaamisissa tukihenkilön, tuettavan ja huoltajan kesken. Tukihenkilön on myöhäistä korjata toimintaansa jos vaikkapa tukisuhteen päättymistä käsittelevässä tapaamisessa tulee ilmi tyytymättömyyttä hänen toimintaansa joillakin osa-alueilla.

Lähdin siis tutkimaan tuettavien ja heidän huoltajiensa kokemuksia tukihenkilötoiminnasta ottaen vielä näkökulmakseni hyvinvoinnin, sillä tukisuhteissa lapsen hyvinvointi on ensisijaisena tavoitteena.

Lastensuojelun tukihenkilötoimintaa käsittelevät aiemmat tutkimukset ovat keskittyneet suurimmaksi osaksi tukihenkilötoiminnan käytäntöihin ja kehittämismahdollisuuksiin. Tutkimuksissa on käytetty näkökulmana tukihenkilöinä toimivien ihmisten ajatuksia ja kokemuksia tukihenkilöydestä. Omassa tutkimuksessani keskitytään tutkimaan tukihenkilötoiminnan merkitystä tuettavan lapsen hyvinvoinnille. Tältä kannalta tukihenkilötoimintaa ei ole tutkittu juuri lainkaan.

2.2 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni tutkimustehtävä on selvittää millainen merkitys tukihenkilötoiminnalla on tuettavan lapsen hyvinvoinnille. Käsitteelle hyvinvointi on monia eri tulkintoja, mutta tutkimuksessani lähden kartoittamaan hyvinvoinnin merkityksiä Erik Allardtin (1976) tunnetun hyvinvointiteorian pohjalta. Tutkimukseni tulkintakehys on hyvinvointi.

Tuettavan lapsen hyvinvoinnin mahdollisia muutoksia tutkitaan tukihenkilötoiminnasta saatujen kokemusten perusteella; minkälaisen merkityksen lapset itse antavat tukihenkilön kanssa kokemilleen asioille ja ovatko tuettavan huoltajat huomanneet lapsessaan ja hänen hyvinvoinnissaan muutoksia tukisuhteen jatkuttua pidempään.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Miten tukihenkilö pystyy tukemaan lapsen hyvinvointia?
2. Millainen merkitys tukihenkilöllä on tuettavan lapsen hyvinvoinnille?

2.3 Tiedonhankinta ja tutkimusaineisto

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivinen tutkimus ei pyri määrällisiin yleistyksiin vaan sen tarkoituksena on tutkittavan ilmiön kuvaaminen, ymmärtäminen ja mielekkään tulkinnan tekeminen. (Kananen 2008, 24.)

Tiedonhankintamenetelmäkseni valitsin puolistrukturoidun teemahaastattelun. Aluksi ajattelin käyttää menetelmänä kirjallista, postitse lähetettävää kyselylomaketta, mutta vastausten vähyys ja tulkinnanvaraisuus arveluttivat. Kirjallisten kysymysten laadinta olisi voinut olla haastavaa aloittelevalle tutkijalle ja kyselylomake soveltuu paremmin kvantitatiiviseen tutkimukseen, jossa on mahdollista kerätä laaja aineisto. Tutkimussuunnitelmaseminaarissa vahvistui opiskelutovereiden kannustamana ajatus haastattelusta.

Hirsjärvi ja Hurme (2006) kehuvat haastattelua, sillä haastattelu on hyvin joustava menetelmä, joka sopii moniin erilaisiin tutkimustarkoituksiin. Haastattelu on vapaamuotoinen tilaisuus, jossa vuorovaikutus mahdollistaa tiedonhankinnan suuntaamista myös itse tilanteessa. Myös vastausten taustalla olevia motiiveja on mahdollista saada selville. Haastattelutilanteessa on myös mahdollista toistaa kysymyksiä, tarkentaa niitä, oikaista väärinkäsityksiä sekä keskustella haastateltavan kanssa.

Haastattelu osoittautui hyväksi valinnaksi myös siksi, että tutkimukseni kohteena on lapsia ja nuoria. Jos menetelmänä olisi ollut kirjallinen kyselylomake, en olisi voinut olla varma kuinka luotettavia lasten vastaukset olisivat olleet, jos ne olisi kirjattu huoltajan kautta. Haastattelussa pystyin kysymään lapsilta suoraan heidän omista kokemuksistaan.

Puolistrukturoidussa teemahaastattelussa haastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa. Minun teemani lähtivät omista kokemuksistani tukihenki-

lönä. Mitä olisin halunnut tietää, kun oma tukisuhteeni päättyi ja mitä pitää kysyä, jotta saa selville tukisuhteen merkityksen tuettavan hyvinvoinnille. Teemahaastattelu tuo haastateltavien oman äänen kuuluviin ja ottaa huomioon sen, että ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamansa merkitykset ovat keskeisiä (Hirsjärvi & Hurme 2006, 48).

Teemahaastattelussa pystyin itse ohjailemaan haastattelun kulkua teemojen mukaisesti ja kysymään tarkentavia kysymyksiä. Jos johonkin teemaan tuli vastaus jo muussa yhteydessä, pystyin joustavasti luovimaan teemojen välillä. Teemahaastattelussa haastateltavat tulivat läheisemmiksi ja paljastivat hyvinkin henkilökohtaisia seikkoja elämästään joita en olisi koskaan tullut kysyneeksi lomakkeella, mutta jotka kuitenkin vaikuttivat merkittävästi tutkimuksen lopputulokseen.

Tutkimukseni työelämäkumppanina on Tampereen sosiaalipäivystys joka hoitaa lasten ja nuorten tukihenkilötoimintaa Tampereella. Teimme sosiaalipäivystyksen kanssa yhteistyötä siten, että sosiaalityöntekijä valitsi minulle harkinnanvaraisella otannalla Effic – tietojärjestelmästä kriteerit täyttäviä haastateltavia. Haastateltavien kriteerejä olivat tukisuhteen kesto, tukisuhteessa muodostunut vuorovaikutus, tuettavan lapsen ikä ja tukisuhteen voimassaolo. Valituille lähetettiin infokirje (liite 1) sekä suostumuslomake (liite 2), jonka haastatteluun haluavat lähettivät takaisin minulle siten, että vasta silloin sain tietää heidän henkilöisyytensä. Tätä ennen olin hakenut Tampereen kaupungin tutkimuslupaa joka minulle myönnettiin 26.11.2009. Haastateltavien saaminen oli melko haastavaa vaikka aihe ei sinänsä olekaan mikään erityisen arka.

Haastattelin yhteensä kahdeksaa henkilöä teemahaastattelurunkoni (liite 3) perusteella aikavälillä 15.1. – 31.3.2010. Jokainen haastattelu tehtiin haastateltavan kotona. Olin varannut haastatteluihin aikaa noin tunnin, lyhin haastattelu kesti 23 minuuttia ja pisin yli 60 minuuttia. Lisäksi haastattelin syyskuussa 2010 vielä perheneuvolan työntekijää hänen ajatuksistaan tukihenkilötoiminnasta. Perheneuvolan työntekijää halusin haastatella siksi, että tutkimuksessa tulisi kattavasti esille kaikkien tukihenkilötoiminnassa mukana olevien toimijoiden ajatuksia. Perheneuvolan työntekijän haastattelu kesti noin tunnin.

2.3.1 Tutkimukseen osallistuneiden taustatietoja

Haastatteluun osallistui yhteensä neljä tuettava ja huoltaja – paria. Huoltajat olivat kaikki naisia, tuettavista kolme oli poikia ja yksi tyttö. Kaksi haastateltua tuettavaa oli iältään 11 vuotta, yksi 12 vuotta ja yksi 15 vuotta. Tuettavien tukisuhteet olivat kestäneet puolesta vuodesta kahteen vuoteen. Tapaamisten määrä vaihteli; toiset tapasivat viikoittain kun toisilla tapaamisten määrä oli kerran tai kaksi kuukaudessa. Tapaamisten kestoakin vaihteli aktiviteetin mukaan, pisimmillään tapaamisen kesto oli viisi tuntia, lyhyimmillään kaksi tuntia. Tukihenkilöistä kolme oli naisia ja yksi mies. Kaksi heistä oli mukana työelämässä ja kaksi oli opiskelijoita.

2.4 Aineiston analyysi

Käytin tutkimukseni aineiston analysoinnissa sisällönanalyysia. Sisällönanalyysillä tarkoitetaan perusanalyysimenetelmää, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa. Sitä voidaan hyödyntää paitsi yksittäisenä metodina myös väljänä teoreettisena viitekehyksenä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91.) Eskola ja Suoranta (1998) painottavat, että laadullisessa tutkimuksessa olennaisinta on aineiston mahdollisimman perusteellinen analysointi, ei niinkään tutkittavien tapausten määrä vaan laatu.

Sisällönanalyysi on menetelmä, jonka tarkoituksena on muodostaa tiivis ja yleinen kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, jolla etsitään tekstin merkityksiä. Sisällönanalyysin tarkoituksena on järjestää kerätty aineisto mielekkääseen muotoon, mutta menetelmä itsessään ei tarjoa suoria vastauksia; jää tutkijan itsensä tehtäväksi muodostaa mielekkäitä johtopäätöksiä aineiston pohjalta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103–104.)

Nauhoitin kaikki haastattelut kännykkäni tallennustoiminnolla. Koululta olisi myös saanut lainaksi nauhurin, mutta ne olivat kaikki lainassa joten päädyin käyttämään kännykkäni tallennustoimintoa joka toimikin erinomaisesti. Haastattelujen jälkeen siirsin tallenteet tietokoneelle ja litteroin eli kirjoitin ne puhtaaksi. Kuuntelin haastattelut moneen kertaan läpi ja litteroin vain ne kohdat jotka olivat mielestäni tutkimuksen kannalta olennaisia.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi on kolmivaiheinen prosessi johon kuuluvat 1) aineiston redusointi eli pelkistäminen, 2) aineiston klusterointi eli ryhmittely ja 3) abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.)

Sisällönanalyysini oli pääosin aineistolähtöistä, mutta myös osittain teoriasidonnaista, sillä käytin teoriapohjan määritelmiä apuna analyysissä. Tutkimukseni sisällönanalyysia ohjasi tutkimuskysymys: Millainen merkitys tukihenkilöllä on tuettavan lapsen hyvinvoinnille? Haastatteluja varten tekemäni teemahaastattelurunko toimi ohjenuorana lähtiessäni purkamaan haastatteluaineistoa mutta sisällönanalyysin kautta luomani teoreettiset yläkäsitteet muodostin haastateltavien huoltajien ja tuettavien ajatuksista tukihenkilötoiminnan merkityksellisyydestä.

Itse sisällönanalyysi rakentui tutkimukseeni seuraavasti: Ensimmäiseksi etsin aineistosta ilmauksia, jotka parhaiten vastasivat tutkimuskysymykseeni. Listasin näitä ilmauksia jo tässä vaiheessa hieman ryhmittäin, esimerkiksi tukihenkilötoiminnan tavoitteiden mukaan. Pelkistin alkuperäisilmaukset yhdeksi listaksi, josta lähdin sitten etsimään erilaisuuksia ja yhtäläisyyksiä.

Tukihenkilötoiminnan tavoitteiden ryhmittely oli melko helppoa, koska olin kysynyt sitä selvästi jokaiselta haastateltavalta ja heidän vastauksensa olivat samankaltaisia kuten harrastuksen löytämistä, vuorovaikutusta ja irtautumista kotoa. Tämän teoreettisen yläkäsitteen nimesin ”Tukihenkilötoiminnan tavoitteiksi ja lähtökohdiksi”.

Tutkimukseni yhdistävänä luokkana on hyvinvointi ja seuraavaksi aineistosta pelkistin hyvinvoinnin edistämiseen viittaavia ilmauksia. Teoriapohjasta nousseet hyvinvoinnin määritelmät ohjasivat minua ilmausten pelkistämisessä: minäkalaisen toiminnan voidaan katsoa olevan merkityksellistä hyvinvoinnille ja minäkalaista toimintaa eri kehitysvaiheissa olevalla lapsella tai nuorella tulisi olla jotta hän voi mahdollisimman hyvin. Aineistosta näkyi tuettavien ja huoltajien kokemus merkityksellisyydestä muun muassa tapaamisten suunnittelussa ja niiden monipuolisuudessa sekä aktiivisen tukihenkilön tärkeydestä. Teoreettiseksi yläkäsitteeksi muodostui siis ”Monipuolinen tukisuhde hyvinvoinnin edistäjänä”.

Pysyttelin hyvinvoinnin polulla myös pelkistäessäni ilmauksia jotka viittasivat tukihenkilötoiminnan aikana tapahtuneeseen tuettavien mielialan parantumi-

seen. Tämän alueen ryhmittely oli myös melko helppoa, sillä haastateltavat olivat huomanneet tukisuhteen aikana tapahtuneita muutoksia selvästi ja he myös kertoivat niistä selkeästi. Tukisuhteen aikana oli huomattu muun muassa itsetunnon vahvistumista, rohkaistumista ja sosiaalisen vuorovaikutuksen parantumista. Osallistumisen kokemus vaikutti merkittävästi tuettavien hyvinvointiin ja nimesin tämän teoreettisen yläkäsitteen ”Tukisuhteen merkitys tuettavan mielialaan ja toimintaan”.

Muodostettuani nämä kolme edellä mainittua yläluokkaa, koin, etten löytänyt aineistosta enää muuta tutkimuksen kannalta oleellista tietoa. Tiivistin tekemäni sisällönanalyysin vielä taulukkoon (taulukko 1), jotta luokista saisi paremman näkemyksen.

Taulukko 1. Aineiston abstrahointi hyvinvoinnin merkitystä haettaessa

ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA
Sosiaalistuminen Harrastuksen löytyminen Vuorovaikutuksen paraneminen	Tukisuhteen lähtökohdat ja tavoitteet	Hyvinvointi
Mielekäs vapaa-aika Tapaamisten suunnittelu Tapaamisten monipuolisuus	Monipuolinen tukisuhde hyvinvoinnin edistäjänä	
Itsetunnon vahvistuminen Osallisuuden kokemus Rohkeuden lisääntyminen	Tukisuhteen merkitys tuettavan mielialaan ja toimintaan	

Haastatteluaineistoa purkaessa kävi ilmi, että tuettavat lapset ja nuoret olivat melko vähäsanaisia. Siksi päädyin aineiston analysoinnissa pitämään huoltajien ja tuettavien haastattelut yhdessä, enkä lähtenyt luokittelemaan niitä erikseen. Tuettavat ja huoltajat olisi periaatteessa voinut haastatella myös erillään, jolloin tuettavien mielipiteet olisivat voineet tulla vielä enemmän näkyviksi. Tähän asiaan olisi kuitenkin pitänyt kiinnittää enemmän huomiota jo haastatteluja suunniteltaessa ja infokirjeitä laatiessa. Etukäteen on vaikea tietää miten ihmiset käyttäytyvät haastattelutilanteissa ja minkälaista aineistoa tulee saamaan. Minulle

selvisi kahden ensimmäisen haastattelun jälkeen, että tuettavilta saatu informaatio tulee olemaan heikompaa kuin huoltajilta mutta en kokenut sen haittaavaan tutkimukseni perusajatusta hyvinvoinnin tutkimisesta.

Kuudennessa luvussa, jossa käsittelen tarkemmin tutkimukseni tuloksia, olen käyttänyt esimerkki-ilmaisuja haastatelluilta henkilöiltä. Olen merkinnyt haastatellut seuraavalla kaavalla: haastateltavan huoltajan kirjain "H" ja haastattelun numero. Eli esimerkiksi ensimmäisen haastattelun huoltajan lausunnot ovat merkinnällä "H1". Haastatellun tuettavan olen merkinnyt siten, että merkintään lisätään kirjain "T" selvyiden vuoksi. Eli esimerkiksi kolmannen haastattelun tuettavan lausunnot ovat merkinnällä "HT3" eli haastateltava tuettava haastattelussa numero 3.

3 LASTENSUOJELU TUKIHENKILÖTOIMINNAN TAUSTALLA

3.1 Lastensuojelun tehtävät

Lastensuojelu määritellään lastensuojelulailla. Lapsen etu ja oikeus erityiseen suojeluun perustuvat YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen. Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelulla on kolme perustehtävää: lasten yleisiin kasvuoloihin vaikuttaminen, vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä ja varsinainen lasten suojelutehtävä. (Lastensuojelulaki 2007/417.)

Lastensuojelussa on kysymys oikeudesta yksityisyyteen ja toisaalta velvollisuudesta yhteisöllisyyteen. Lastensuojelulain noudattaminen vaatii erityistä herkkyyttä jossa toisaalta vältetään väliintuloa sekä vaalitaan lapsen ja hänen vanhempiensa psyykkistä ja fyysistä koskemattomuutta mutta toisaalta väliintuloja on tehtävä, eikä täydellistä itsemääräämisoikeutta voida taata. (Mahkonen 2007, 37.)

Myös ehkäisevä lastensuojelutyö määritellään lastensuojelulaissa. Ehkäisevä lastensuojelu tapahtuu monella eri tasolla mutta pääasiassa neuvoloissa, päivähoitossa ja kouluissa. Ehkäisevän lastensuojelutyön tavoitteena on hyvien edellytysten antaminen lapsuuteen. Jokainen lapsi on oikeutettu lapsuuteen ja mahdollisuuteen turvalliseen kasvuun ja kehitykseen. (Puonti, Saarnio & Hujala 2004, 162.)

3.2 Lastensuojelun asiakkuus

Lastensuojelu käynnistyy joko lapsen tai perheen omasta yhteydenotosta, yhdessä lapsen tai hänen vanhempansa kanssa tehtynä pyyntönä lastensuojelutarpeen arvioimiseksi tai lastensuojeluilmoituksesta. Yleensä yhteydenoton perusteena on huoli yksittäisen lapsen tai nuoren hyvinvoinnista, terveydestä tai kehityksestä. (Lastensuojelun käsikirja 2007.)

Lastensuojeluilmoituksen tekoon ovat velvoitettuja laajasti eri viranomaistahot. Kuka tahansa voi kuitenkin tehdä lastensuojeluilmoituksen, jos hän epäilee, että on tarpeen selvittää voiko joku lapsi huonosti. Lastensuojeluilmoituksen syynä voivat olla esimerkiksi lapsen tarpeiden laiminlyönti, heitteillejätto, pahoinpitely, lapsesta huolehtivan aikuisen päihde- tai mielenterveysongelmat tai jaksamattomuus. Ylipäättään kaikki syyt, joiden voidaan arvella vaarantavan lapsen hyvinvointia. (Lastensuojelun käsikirja 2007.)

Toisinaan ilmoituksen syynä voi olla myös lapsen oma päihteiden käyttö, mielenterveysongelmat, rikosten teko tai itsetuhoisuus. Myös lapsen ja vanhemman väliset vakavat vuorovaikutusongelmat, perheen erittäin heikko taloudellinen tilanne, koulukäynnin laiminlyöminen ja tilanne jossa lapsi joutuu kantamaan ikätasoonsa nähden suhteetonta vastuuta perheen arjesta, ovat syitä lastensuojeluilmoituksen tekoon. (Lastensuojelun käsikirja 2007.)

Jokainen lastensuojeluilmoitus käydään läpi huolellisesti. Sosiaalityöntekijä tekee selvityksen jonka tavoitteena on tutkia lapsen suojelun ja tuen tarvetta, jotta voidaan arvioida tarvitseeko lapsi ja hänen perheensä lastensuojelun tukea ja palveluja vai ohjataanko heidät hakemaan apua muualta. (Lastensuojelun käsikirja 2007.)

3.3 Lastensuojelun avohuolto

Lastensuojelun avohuollolla tarkoitetaan tukitoimia, jotka ovat ensisijaisia huostaanottoon ja sijaishuoltoon nähden. Suurin osa lastensuojelutyöstä on avohuollon tukitoimia, joiden tavoitteena on aina lapsen etu sekä myönteisen kehityksen edistäminen ja tukeminen. Avohuollon tukitoimiin on aina ryhdyttävä jos lapsen kasvuolot vaarantavat tai eivät turvaa hänen terveyttään ja kehitystään tai jos lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään. (Lastensuojelun käsikirja 2007.)

Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on mahdollisimman varhain puuttua perheen ongelmiin ja tarjota apua sekä tukea vanhempien kasvatustehtävässä. Lähtökohtana työskentelyssä on lapsen ja perheen tukeminen heidän omassa elinympäristössään. Lastensuojelulaki velvoittaa kuntia järjestämään avohuollon tukitoimia sillä laajuudella ja sisällöllä joka kunnassa on tarpeellista. Tukitoimien

vastaanottaminen on perheelle vapaaehtoista ja ne toteutetaan aina yhteistyössä perheen kanssa. Tukitoimet kirjataan asiakassuunnitelmaan ja niiden on oltava suunnitelmallisia ja tavoitteellisia. (Lastensuojelun käsikirja 2007.)

Lastensuojelulain mukaan toimeentulon ja asumisen turvaaminen ovat subjektiivisia oikeuksia. Lastensuojelun asiakkailla on oikeus riittävään taloudelliseen tukeen ja asumiseen. Suurin osa lastensuojeluperheistä onkin asioinut ainakin satunnaisesti toimeentulotuessa sosiaaliturvan riittämättömyyden tai muiden syiden vuoksi. Lisäksi osa perheistä on saanut tukea muun muassa lasten harrastuksista johtuvien kustannusten kattamiseen. (Lämsä 2009, 92.)

Lastensuojelulaki (2007/417) määrittelee mitä avohuollon tukitoimia kunnan tulee tarvittaessa järjestää. Näitä tukitoimia ovat muun muassa:

- keskustelu, ohjaus ja neuvonta
- taloudellinen tukeminen
- tukihenkilö tai –perhe
- hoito- ja terapiapalvelut jotka tukevat lapsen kuntoutumista
- perhetyö
- sijoitukset perhe tai -laitoshoitoon
- vertaisryhmätoiminta
- loma- ja virkistystoiminta

Avohuollon tukitoimia voidaan käyttää monipuolisesti ja niiden järjestämisessä huomioidaan jokaisen lapsen ja perheen yksilökohtainen tilanne sekä tarpeet. Yleisimmin käytetty tukimuoto on keskustelu sosiaalityöntekijän kanssa perheen tilanteesta ja perheelle sopivien tukimuotojen etsiminen. (Lastensuojelun käsikirja 2007.)

Lastensuojelun avohuollon asiakkuus on tutkimustiedon valossa yhä enemmän sosiaalityön varassa. Tällöin sosiaalityöntekijällä ei ole riittävästi tarjota perhekohtaisia tukipalveluja vaan asiakkuus toimii henkilökohtaisen tukeen ja pitkäaikaisen vuorovaikutussuhteeseen perustuvana. Sosiaalityöntekijä pystyy harvoin vaikuttamaan siihen, että kunnalla olisi antaa juuri tarpeen tulle tietylle perheelle esimerkiksi perhetyötä, asuntoa tai tukihenkilöä lapselle. (Bardy, Salmi & Heino 2001, 90.)

4 TUKIHENKILÖTOIMINTA TOTEUTUU VAPAAEHTOISTOIMINNALLA

4.1 Vapaaehtoistoiminnan määritelmä

Vapaaehtoistoiminta on ihmisen vapaasta halusta lähtevää toimintaa, jota tehdään toisten ihmisten tai yhteisön eduksi. Vapaaehtoistoiminnan periaatteita ovat vastavuoroisuus, yhteinen ilo, tasa-arvoisuus, vapaaehtoisuus, palkattomuus, ei-ammattimaisuus sekä luottamuksellisuus. Vapaaehtoistoiminta liittyy tiiviisti siihen, mihin vapaaehtoinen uskoo ja mitä hän pitää tärkeänä. Vapaaehtoistoimija on yhteistyökumppani jonka tulee olla vaitiolovelvollinen, puolueeton ja vastuuntuntoinen ja hänen tulee saada toimintaansa tukea ja rohkaisua. (Yeung 2002, 11)

Vapaaehtoistoiminta tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia osallistua, vaikuttaa ja toteuttaa itseään. Suomalaisista vapaaehtoistoiminnassa on ollut mukana useampi kuin kolmannes väestöstä 2000 – luvun alussa. Vapaaehtoistoiminnassa ovat mukana yhtäläisesti niin nuoret kuin vanhat, naiset sekä miehet. Yleisin syy lähteä mukaan vapaaehtoistoimintaan on halu auttaa muita ihmisiä. (Yeung 2002, 24–32.)

Vapaaehtoinen auttamistyö on tärkeässä asemassa myös yhteiskunnassa. Yhteiskunnan auttamisjärjestelmä koostuu julkisista palveluista, vapaaehtoisesta tuesta ja lähipiirin antamasta avusta. Henkilökohtaiseen verkostoon kuuluvat ihmiset ovat yleensä perhettä, ystäviä tai naapureita joihin on henkilökohtainen ja läheinen suhde. Heiltä saa apua ja tukea tarpeen tullen. Erilaiset tekijät ovat kuitenkin supistaneet monen ihmisen henkilökohtaista verkostoa jolloin apua tarvittaessa yhä useammin turvaudutaan julkisiin viranomaisiin. Sosiaali- ja terveystalvetuilla onkin suuri osa nykyisessä auttamisjärjestelmässä. (Lehtinen 1997, 33.)

Vapaaehtoistoimintaa järjestävät tahot sijoittuvat julkisten palvelujen ja henkilökohtaisten verkostojen välimaastoon. Vapaaehtoistoiminta muistuttaa henkilökohtaisen verkoston tarjoamaa apua, mutta se ei ole kuitenkaan täysin vapaata ehdoista sillä toiminta on aina jonkin taustayhteisön organisoimaa. Vapaaehtoistyö ja ammatillinen auttamistyö sivuavat toisiaan periaatteiltaan ja tavoitteiltaan, mutta vapaaehtoistyössä korostuu palkattomuus ja yksilön vilpitön halu auttaa toista. (Lehtinen 1997, 34.)

4.2 Tukihenkilötoiminta

Vapaaehtoistoiminta lastensuojelun tukihenkilötoiminnassa tähtää lapsen ja nuoren hyvinvoinnin edistämiseen. Se on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lapsen ja nuoren paremman tulevaisuuden puolesta. Tukihenkilötoiminta on konkreettista lapselle tai nuorelle annettavaa tukea, välittämistä ja vastuunkantoa. (Korhonen 2005, 7-9.)

Tukihenkilötoiminnan tavoitteena on vaikuttaa kokonaisvaltaisesti tuettavan lapsen hyvinvointiin; edistää lapsen tervettä kasvua ja kehitystä sekä ennaltaehkäistä vaikeuksia. Tukihenkilötoiminta voi parhaimmillaan ennaltaehkäistä lasten ja perheiden ongelmien kasaantumista. (VATUKE 2009.) Tukihenkilöä haetaan lapselle monesta eri syystä. Yleisin näistä on kuitenkin se, ettei lapsella tai nuorella ole elämässään riittävästi aikuisen tukea tai läsnäoloa. Tähän syynä ovat usein vanhempien ongelmallinen elämäntilanne tai lapsen omat vaikeudet esimerkiksi koulunkäynnissä tai kaverisuhteissa. (Korhonen 2005, 9.)

Tukihenkilötoiminta on tuettavan lapsen tai nuoren tavoitteellista tukemista arjessa. Tukihenkilötoiminnan tavoitteista sovitaan yhdessä lapsen tai nuoren, hänen vanhempansa, sosiaalityöntekijän ja tukihenkilön kanssa ja ne kirjataan ylös. Tukihenkilö sitoutuu kulkemaan arjessa yhdessä tuettavan rinnalla ja toimimaan yhdessä sovitun suunnitelman mukaisesti. Tukihenkilön ja tuettavan suhde muodostuu arjen kohtaamisista. Tukihenkilö kulkee tuettavan rinnalla ja tukee tätä nimensä mukaisesti arjen kiemuroissa; koulunkäynnissä, harrastuksissa sekä ihmissuhteissa. (Korhonen 2005, 10.)

4.3 Tukihenkilötoiminta käytännössä

Tukihenkilöä lähdetään hakemaan niille lapsille tai nuorille joiden koetaan eniten hyötyvän ulkopuolisen vapaaehtoisen antamasta ajasta ja tuesta. Sosiaalityöntekijä arvioi tuen tarpeen, mutta aloite tukihenkilön hankkimiseen voi tulla muiltakin tahoilta, esimerkiksi lapselta itseltään. Tuen tarpeen syynä eivät aina ole kodin ongelmat. Tukihenkilöä tarvitaan vaikkapa maahanmuuttajalapselle, suuren sisarusparven keskimmaiselle tai lapselle jolla on jokin sairaus tai vam-

ma. Myös ongelmat koulunkäynnissä, kaverisuhteissa, tai keskittymis- ja oppimisvaikeudet ovat syitä tukihenkilön avulle. (Korhonen 2005, 19.)

Useimmiten tuettavat ovat kouluikäisiä lapsia ja nuoria. Tukisuhdetta voidaan jatkaa siihen asti kunnes tuettava täyttää 18, paitsi jos hänet on oikeutettu lastensuojelun jälkihuoltoon niin silloin siihen asti kunnes tuettava täyttää 21. (Lastensuojelun käsikirja 2007.)

Tukihenkilötoiminta perustuu aina vapaaehtoisuuteen, myös tuettavan lapsen tai nuoren kannalta. Ketään ei pakoteta ottamaan tukihenkilöä. Alaikäisen tuettavan kohdalla tarvitaan vanhempien suostumus tukihenkilötoimintaan ja suurin osa vanhemmista suhtautuukin tukihenkilötoimintaan myönteisesti. Ongelmana on vain se, että tukihenkilötoiminta on niin suosittua että tukihenkilöä saattaa joutua odottamaan jopa kuukausia. (Korhonen 2005, 20.)

Tukisuhteen pelisäännöistä sovitaan yhdessä keskustellen. Tukihenkilön tulee olla luotettava ja turvallinen aikuinen jolla on riittävän tasapainoinen elämäntilanne ja halua sekä aika tukihenkilönä toimimiseen. (Lastensuojelun käsikirja 2007.) On erittäin tärkeää, että tukihenkilöksi ryhtyvällä on vilpitön halu auttaa ja kulkea tuettavan lapsen rinnalla. Vain siten tukihenkilö voi luoda todellisen yhteyden tuettavaan ja hänen tilanteeseensa sekä saavuttaa luottamuksen ja arvostuksen jota tukisuhteessa vaaditaan. Tukihenkilön tulee tukisuhteen aikana huolehtia myös omasta jaksamisestaan ja ajankäytöstään. On tärkeää osata tunnistaa omat rajansa. (Korhonen 2005, 19.)

Tukihenkilö ja tuettava tapaavat toisiaan säännöllisesti yleensä viikon tai kahden välein. Riittävän usein ja säännöllisesti sovitut tapaamiset auttavat luottamuksen muodostumisessa tukihenkilön ja tuettavan välille. Etenkin tukisuhteen alussa tiiviit tapaamiset ovat tärkeitä jotta tukihenkilö ja tuettava tutustuvat toisiinsa nopeasti. Sittemmin tapaamisia voidaan harventaa, mutta säännöllisyys on edelleen tärkeää etenkin tuettavalle lapselle. (Korhonen 2005, 22.)

Tukihenkilötapaamisten sisällöt vaihtelevat. Lapsen tarpeista riippuen tapaamisissa tehdään erilaisia asioita. Useimmiten tapaamiset keskittyvät kuitenkin jonkin yhteisen ajanvietteen tai harrastuksen pariin. (Lastensuojelun käsikirja 2007.) Tukihenkilötapaamisten pohjan muodostavat yhteiset tavoitteet. Jos tukihenkilötoiminnan lähtökohtana on vaikkapa tuettavan lapsen sosiaalistaminen yhteiskuntaan on tärkeää, että tuettavan kanssa lähdetään ulos ja ihmisten pa-

riin. Tavoitteet eivät toteudu jos tuettavan kanssa istutaan tapaamisesta toiseen kotona läksyjä tehden.

Onnistuneen tukisuhteen pohjalla on myös hyvä yhteisymmärrys tukihenkilön ja tuettavan lapsen vanhempien kanssa. Tukihenkilön on hyvä ottaa huomioon lapsen vanhempien toiveet ja odotukset tukihenkilötoiminnalle. Kun tukihenkilö ja tuettavan vanhemmat luottavat toisiinsa on myös tuettavan lapsen helpompi luottaa tukihenkilöön ja tehdä hänen kanssaan erilaisia asioita. (Korhonen 2005, 23.)

4.4 Tukihenkilötoiminta ja sosiaalipedagogiikka

Tukihenkilötoimintaa kannattaa tarkastella myös sosiaalipedagogiikan kannalta. Sosiaalipedagogisen toiminnan tavoitteena on syrjäytymisen ehkäisy. Sen tehtävänä on tukea ihmisten hyvinvointia ja auttaa inhimillisten tarpeiden tyydyttämistä sekä havaita sosiaalisia ongelmia. (Hämäläinen 1999, 73 – 74.)

Laajemmin sosiaalipedagogiikan voidaan luonnehtia olevan yhteiskuntaelämään osallistumisen edellyttämien sosiaalisten ja kulttuuristen kompetenssien välittämistä lapsille ja nuorille eli sosialisatiota. Sosiaalipedagogiikasta on todellista hyötyä myös silloin, kun sosiaaliset ongelmat ja syrjäytyminen eivät ole vielä päässeet syntymään tai ovat vasta aluillaan. (Hämäläinen 1999, 73 – 74.)

Sosiaalipedagogisen toiminnan ytimessä on yhteiskuntaan integroituminen ja yksilön kasvatus yhteisössä. Toiminnassa pyritään sosiaalisten ongelmien ehkäisyyn, identiteetin selkiinnyttämiseen, elämänhallinnan ja subjektiuden vahvistamiseen ja osallisuuden edistämiseen. Sosiaalipedagoginen toiminta voi olla joko ennaltaehkäisevää, lievittävää tai korjaavaa. (Lämsä 2009, 54–56.)

5 HYVINVOINNIN MÄÄRITELMIÄ SEKÄ KEHITYSPOLKUJA

5.1 Näkemyksiä hyvinvoinnista

Hyvinvointi on laaja käsite, josta on useita erilaisia näkemyksiä. Vuosikymmenien aikana yhteiskunta on muuttunut ja ymmärrys hyvinvoinnista on painottunut vaihtelevin tavoin. 1960 – luvulta 2000 – luvulle hyvinvoinnin käsite on kulkeutunut tarpeiden ja toimeentulon tarkastelusta kohdentuen lopulta huono-osaisuuteen. (Lammi-Taskula, Karvonen & Ahlström 2009, 227–229.)

Modernissakin hyvinvointitutkimuksessa pohditaan edelleen, mitä hyvinvointi on. Kansainvälisesti on kuitenkin laajasti hyväksytty se, että hyvinvointi on moniulotteinen käsite joka kattaa inhimillisen elämän kaikki aspektit. Hyvinvoinnin osatekijöitä käsitteellistetään monin tavoin. Avoimia kysymyksiä on kuitenkin edelleen, koska vielä ei ole kehitetty sellaisia köyhyyden, epätasa-arvon tai hyvinvoinnin käsitteitä jotka olisivat yleisesti hyväksytyjä yli muiden. (Lammi-Taskula ym. 2009, 227–229.)

Pohjoismainen hyvinvointitutkimus on lähestymistavaltaan resurssiperustainen. Tässä lähestymistavassa hyvinvointi samaistetaan yksilöiden resurssien hallintaan. Resurssit ovat välineitä, joilla ihmiset voivat tietoisesti ohjata elämänsä kulkua. Voimavarojen avulla jokaisen yksilön on mahdollista tehdä elämäänsä koskevia valintoja ja päätöksiä. Elinolot ovat aineellinen perusta, jolta hyvinvointi rakentuu yksilöllisenä prosessina. (Lammi-Taskula ym. 2009, 227–229.)

Hyvinvointitutkimusten taustalla on ajatus siitä, että hyvinvointi kuuluu kaikille. Jokainen yksilö pyrkii arvovapauteen ja muokkaa omaa elämäänsä tietoisin valinnoin. Hyvinvointi on yksilöllisyyttä. Hyvinvointitutkimuksia tarkasteltaessa on kuitenkin hyvä ottaa huomioon, että niiden tavoitteena on valaista hyvinvoinnin karttumista ja jakautumista koko väestön tasolla jolloin niiden taustalla ovat määrällisesti mitattavat tekijät. (Lammi-Taskula ym. 2009, 227–229.)

5.1.1 Hyvinvoinnin kolmiulotteisuus

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksesta voidaan muodostaa kolmen P:n liitto, sillä sopimuksessa valtiot sitoutuvat toimimaan kaikkien huolenpitoa ja suojelua

(protection) sekä osallistumista (participation) koskevien oikeuksien toteuttamiseksi mahdollisimman täysimääräisesti (provision). On tärkeää, että lasten mahdollisuuksia suojellaan jotta heidän oikeutensa hyvään huolenpitoon, riittävään elintasoon, terveyteen ja koulutukseen sekä kulttuuriin toteutuisivat. (Bardy 2009, 35–38.)

Kolmen P:n liitto voidaan yhdistää Erik Allardtin(1976) tunnettuun käsitykseen hyvinvoinnin kolmesta ulottuvuudesta ”having-loving-being”. Nämä ulottuvuudet muodostuvat siis elinoloista, yhteisyyssuhteista sekä maailmaan orientoitumisesta.

Ulottuvuuksien osatekijät painottuvat eri tavoin aikuisilla ja lapsilla. Elinoloihin kuuluvat toimeentulo, asuminen, työllisyys, terveys ja koulutus. Elinolojen osatekijät ovat mitattavia resursseja, jotain joka on, eli Allardtin määritelmä ”having”. Lasten elinolot määrittyvät pitkälti vanhempien mukaan jotka jakavat perheen käytössä olevat resurssit omiin ja lastensa tarpeisiin. Kun vanhemmat vastaavat lapsen hoidosta, kasvatuksesta ja eläuksesta niin yhteiskunta tukee näiden tehtävien hoitoa muun muassa päivähoito- ja terveystalveihin; lapsen oikeuksien sopimuksen ”provision”. (Bardy 2009, 35–38.)

Allardtin (1976) käsite ”loving” eli yhteisyyssuhteet viittaa erilaisiin suhteisiin. Ihminen tarvitsee toisia kaltaisiaan. Läheiset suhteet vanhempiin tai muihin henkilöihin ovat olennaisia tarpeiden tyydytyksessä kaiken ikäisille. Nykyään entistä paremmin tunnetaan hyvien kiintymyssuhteiden merkitys lapselle. Huolenpito ja kasvatus tapahtuvat perhesuhteissa ja perheellä on oikeus saada tukea kasvatustehtäväänsä. Perheen tarkoituksena on myös suojella lasta, jolloin lapsen oikeuksien sopimuksen ”protection” korostuu. (Bardy 2009, 35–38.)

Maailmaan orientoituminen, hyvinvoinnin kolmiulotteisuuden ”being”, tarkoittaa osallistumista omaa ja yhteistä elämää koskeviin toimiin ja päätöksiin. Ihmiselle on tärkeää olla osallisena yhteisöissä ja tulla kuulluksi ja nähdyksi omana itsenään. Omien potentiaalien tunnistaminen ja käyttäminen tuottavat ihmiselle tyydytystä ja kokemuksen elämän merkityksellisyydestä. Lapsen oikeuksien sopimuksessa tämä tunnistetaan termillä ”participation”. (Bardy 2009, 35–38.)

Hyvinvoinnin ulottuvuudet limittyvät toisiinsa ja tukevat toisiaan. Yksikään niistä ei voi kuitenkaan korvata toista, sillä niillä on jokaisella itsenäistä arvoa. Hyvin-

voinnin ulottuvuuksia voidaan tarkastella vaikkapa palveluiden kannalta; millainen elintaso, millaiset yhteisyyssuhteet tai maailmaan orientoituminen vallitsee esimerkiksi päiväkodissa tai koulussa jossa lapset viettävät suuren osan päivästään. Kokemus hyvinvoinnista edellyttää tarpeiden tyydyttämistä kaikilla kolmella ulottuvuudella. (Bardy 2009, 35–38.)

5.1.2 Merkitys -käsite

Edellä olen avannut hyvinvoinnin käsitettä. On kuitenkin myös tärkeää avata sanaa ”merkitys” koska tutkimukseni pääteemana on tutkia hyvinvoinnin merkitystä.

Jokainen tuntee sanan ”merkitys” ja sitä käytetään monin eri tavoin. Ihminen ja häntä ympäröivät ihmiset luovat merkityksiä jotka ylläpitävät arkielämäämme. Esineet ja asiat saavat merkityksensä ihmisten kautta. Merkitykset ovat alttiita muutoksille juuri monimuotoisuutensa takia. Kaikilla asioilla on merkitysyhteys joka on tärkeä tiedostaa merkityksistä puhuttaessa. (Vilkkä 2007, 133–135.)

Merkityksen tutkiminen on mielekästä, jos se perustuu oletukseen siitä, että ihmisen toiminta on merkityksillä ladattua. Fenomenologisen merkitysteorian mukaan merkitykset eivät ole ihmisissä synnynnäisesti, vaan ne tulevat yhteisöstä ihmisten ympärillä. Eri kulttuurit antavat eri merkityksiä. (Aalto & Valli 2001, 28.)

Merkitystä tulkittaessa tulee olla herkkä havaitsemaan vivahteita. Merkitykset voivat olla tiedostettuja tai piileviä ja ne voivat myös liittyä toisiinsa ja muodostaa sitä kautta merkitysrakenteita. Jokainen ihminen kokee asiat omalla tavallaan, yksilöllisesti. Merkityksiä etsiessä tuleekin etsiä henkilökohtaisia merkityksenantoja. (Aalto & Valli 2001, 44–45.)

5.2 Lapsen ja nuoren kehityksen kulmakiviä ja haasteita

Tukihenkilötoiminnassa tuettavien lasten ja nuorten ikäkaudet keskittyvät yleensä keskilapsuuden loppupuolelle ja nuoruusikään. Tutkimukseeni haastatellut tuettavat olivat iältään 11–15 vuotta joten käsittelen tässä luvussa hieman eri ikäkausiin liittyviä tärkeitä seikkoja.

Keskilapsuus merkitsee tärkeitä muutoksia sekä lapsen elämässä että lapsen ja aikuisten välisissä suhteissa. Keskilapsuus ajoittuu aikavälille 6-12 vuotta ja se on monesti jäänyt hieman muiden kehitysvaiheiden jalkoihin. (Nurmi ym. 2006, 70–72.)

Keskilapsuudessa lapsi siirtyy vähitellen kotipiiristä laajempiin sosiaalisiin konteksteihin, kuten kouluun ja se alkaa vaikuttaa lapsen kognitiiviseen ja sosio-emotionaaliseen kehitykseen ja aikaansaa muutoksia tämän käyttäytymisessä. Lapsi alkaa toimia selvästi itsenäisemmin ja ottaa vastuun omasta toiminnastaan. (Nurmi ym. 2006, 70–72.)

Ystävien merkitys lapsen kehitykselle korostuu kouluiässä. Lapsella on samaa sukupuolta olevia ystäviä joiden seurassa hän omaksuu sukupuolelle tyypillistä käyttäytymistä ja oppii toiminnallisia sekä sosiaalisia taitoja. (Nurmi ym. 2006, 70–72.)

Lapsen myönteiselle kehitykselle on tärkeää myös, se miten hän viettää vapaa-aikaansa. Vapaa-aika voi kehittää sekä toiminnallisia että sosiaalisia taitoja, vahvistaa pystyvyyden tunnetta ja lisätä sosiaalista pääomaa sosiaalisten suhteiden, normien omaksumisen ja keskinäisen luottamuksen kasvun kautta. Vapaa-ajan vietto voi olla erityisen merkityksellistä lapselle, joka elää kodin erilaisen ongelmien keskellä tai on muuten syrjäytymisuhan alla. Se voi suojata häntä yksinäisyydeltä, syrjäytymiseltä ja suuntautumiselta epäsosiaaliseen toimintaan. (Nurmi ym. 2006, 109–112.)

Nuoruusikä on siirtymäaikaa lapsuudesta aikuisuuteen. Fysiologiset muutokset ja kypsyminen, ajattelutaitojen kehitys, sosiaalisen kentän laajentuminen ja sosiaalis-kulttuurisen ympäristön muutokset määrittävät nuoren kehitystä. Nuoruusiässä vietetään aikaa pääsääntöisesti kahdessa sosiaalisessa ympäristössä; perheessä ja kaveripiirissä. Perheen ja vanhempien merkitys pysyy samana siirryttäessä lapsuusvuosista varhaisnuoruuteen. Nuoruuden kuluessa nuoren suhde vanhempiin kuitenkin muuttuu; nuori saa enemmän itsenäisyyttä ja alkaa viettää enemmän aikaa ikätovereiden kanssa. (Nurmi ym. 2006, 124–130.)

Valtaosalla nuorista on jokin ryhmä johon kuulua tai ainakin yksi ystävä. Samassa ryhmässä aikaansa viettävät nuoret ovat monessa suhteessa samankaltaisia; heitä yhdistävät esimerkiksi koulu, ikä, harrastukset ja asuinpaikka. Nuorten ryhmissä normit säätelevät voimakkaasti käyttäytymistä sillä heidän arvonsa

ja ajattelunsa eivät vielä ole yhtä vakiintuneita kuin aikuisilla. Ikätoveriryhmät vaikuttavat jäseniinsä tarjoamalla mahdollisuuksia toistensa käyttäytymiseen sekä hyvässä että pahassa. (Nurmi ym. 2006, 148–150.)

Lapsuuden ja nuoruuden ajatellaan usein olevan huoletonta aikaa. Näin ei kuitenkaan viimeaikaisten tutkimusten valossa ole. Lasten ja nuorten psyykkinen ja fyysinen uupumus on kasvanut. Yhä useampi kärsii koulu-uupumuksesta ja stressistä. (Lämsä 2009, 121.)

Kouluikäisen nuoren pahoinvointi voi ilmetä monin eri tavoin. Se tunnistetaan usein oppilaan muuttuneen käytöksen ja koulukäyntiongelmien perusteella. Nuoren oireisto voi olla kirjava; hänellä voi olla vaikeuksia toimia ryhmätilanteissa, hän voi häiriköidä ja räyhätä opettajalle, hänellä voi esiintyä tunne-elämän häiriöitä (turvattomuuden tunnetta, paniikkihäiriöitä, unettomuutta, masennusta). Käyttäytymisen hallinnassa on ongelmia jotka aiheuttavat vaikeuksia niin kodissa, koulussa kuin kaveripiirissään. Nuorella voi olla myös fyysisiä oireita kuten hengenahdistusta, vatsavaivoja ja päänsärkyä. (Lämsä 2009, 135–136.)

Läheiset ihmissuhteet auttavat lasta ja nuorta selviytymään. Vaikeimmissa tilanteissa on hyvä ottaa yhteyttä mielenterveyspalveluihin joissa psyykkisiin sairauksiin saa asianmukaista hoitoa. Vanhemmat ja sisarukset toimivat voimavara-
na, ohjaavat, aktivoivat ja huolehtivat arjen askareista. (Lämsä 2009, 115–119.)

Lapsen tai nuoren selviytymistä edistää myös vertaistuki, esimerkiksi tukihenkilö. Vertaistukijan toivotaan usein olevan hieman vanhempi, elämän vaikeuksista selvinnyt henkilö. Vertaistukijalta saatua ymmärrystä, aktivointia ja rohkaisua pidetään tärkeinä ja hänen toivotaan olevan mukana arkipäivän asioissa ja ohjaavan erilaisissa valinnoissa. (Lämsä 2009, 115–119.)

6 TUKISUHTEEN MERKITYS TUETTAVAN LAPSEN HYVINVOINNILLE

Kuudennessa kappaleessa käydään läpi tutkimustuloksia. Sisällönanalyysin perusteella muodostuneet kolme luokkaa: 1) tukisuhteen lähtökohtia ja tavoitteita, 2) tukisuhteen monipuolisuus hyvinvoinnin edistäjänä sekä 3) tukisuhteen merkitys tuettavan mielialaan ja toimintaan esitellään tarkemmin. Hyvinvoinnin rakentumista lähdetään tarkastelemaan ensin tukisuhteelle asetettujen tavoitteiden pohjalta, sen jälkeen tukisuhteen monipuolisuuden kannalta ja viimeiseksi arvioidaan tukisuhteen merkitystä tuettavan mielialaan. Jokaisen luokan käsittelyssä on mukana myös haastatteluista nousseita esimerkki-ilmauksia, joiden perusteella saa aidon kuvan haastateltujen huoltajien ja tuettavien ajatuksista.

6.1 Tukisuhteen lähtökohtia ja tavoitteita

Haastattelemani perheet ovat lähteneet tukihenkilötoimintaan mukaan erilaisista syistä. Kahden haastateltavan perheessä oli jo ennestään ollut vanhemmilla sisaruksilla tukihenkilö ja ajatus tukihenkilöstä toiselle lapselle oli virinnyt tätä kautta. Perheneuvolan työntekijä on joissakin tapauksissa toiminut aloitteentekijänä ja ehdottanut tukihenkilöä huomatessaan perheen siitä voivan hyötyä.

Perheneuvolan työntekijä kertoi, että he ehdottavat tukihenkilöä usein lapsille jotka tarvitsevat sosiaalisten taitojen vahvistamista, yksilöllistä huomiota ja vuorovaikutussuhteissa parantamista. Usein perheen tilanne merkitsee; esimerkiksi yksinhuoltajaperheissä ajanpuute voi vaikuttaa siihen, ettei lapselle ehdi antaa niin paljon yksilöllistä huomiota kuin tämä kaipaisi.

Ennen tukihenkilötoiminnan alkua sovitaan yhdessä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän, perheneuvolan työntekijän, tukihenkilön ja tuettavan sekä hänen huoltajansa kanssa tukisuhteen tavoitteista. Ihmisille on tärkeää asettaa tavoitteita kaikilla elämänalueilla. Tavoitteet ja toiveet limittyvät toisiinsa; missä on tavoitteita, on toivoa. (Ojanen 2005, 105–108.) Myös tukihenkilötoimintaan lähdettäessä määriteltävät tavoitteet ilmaisevat jonkin kohteen, jota kohti kuljetaan ja joka halutaan saavuttaa. Selkeät tavoitteet auttavat myös tukihenkilöä suunnittelemaan ohjelmaa niin, että se palvelee tavoitteiden saavuttamisessa.

Haastattelemini huoltajien tavoitteet tukihenkilötoiminnalle olivat melko samankaltaisia. Toiveena oli ennen kaikkea tuettavan lapsen sosiaalistaminen. Haastatellut huoltajat toivoivat tukihenkilötoiminnan opettavan tuettavalle asiainnissa toimimista ja kanssakäymistä muiden ihmisten parissa. Monien tuettavien elämänpiiri on tukihenkilötoiminnan alkaessa melko suppea ja tukihenkilötoiminnan tavoitteeksi asetettiin elämänpiirin laajentaminen sekä itsenäisyyden ja omatoimisuuden lisääntyminen.

Niin vähän sitä irtautumista tästä kotoa ja ettei olis pelkkää koulua ja kotia. (H3)

Tulee niinku sitä semmosta treeniä siihen ulkomaailman kans olemiseen. (H1)

Hän niinkun oppii kulkemaan tuolla omatoimisesti kaupungilla. Ois kiva jos osais kaupastakin ostaa jotakin ihan itse. (H4)

Tuettavat itse luonnehtivat toiveita tukisuhteelle melko vähäsanaisesti, suurin osa haastateltavista ei osannut eritellä mitä tukihenkilön kanssa mahdollisesti voitaisiin tehdä. Osa kuitenkin kiteytti ajatuksiaan seuraavasti:

Saa mennä paikkoihin mihin sä (huoltaja) et voi viedä. (HT2)

Mä vaan aattelin että ois niinkun ihan kiva.. Päästä niinku vaan pois täältä kotoa. Sitten, kun ei oikein yksin jaksa lähtee. (HT3)

Lähes kaikki haastateltavat huoltajat toivat esiin harrastuksen löytämisen yhteinä tavoitteena.

No nimenomaan just näitä, että hänen kanssaan niinku harrastetaan, se oli niinku päällimmäisenä. (H2)

Tulee sitten semmosta muutakin elämää, niinkun harrastuksia ja tämmöstä. (H3)

6.2 Tukisuhteen monipuolisuus hyvinvoinnin edistäjänä

Edellä on selvitetty mikä vaikuttaa ihmisen kokemukseen hyvinvoinnista. Ihmisen tarve saada toisia kaltaisiaan ympärilleen ja kokemus osallistumisesta ympäröivään maailmaan ovat tärkeitä hyvinvoinnin edellytyksiä. Tukisuhteessa tukihenkilö irrottaa tuettavaa hellävaroin kodin tutuista rutiineista ja tuo hänen elämäänsä uusia kokemuksia.

Aktiivinen tukihenkilö on toimivan tukisuhteen avain. Tukihenkilöltä vaaditaan ideoita ja panostusta tukisuhteen toimimiseen, hänen tulee ehdottaa ja myös kuunnella mitä tuettava haluaa tehdä. Tuettavat lapset keskittyvät usein tukihenkilötapaamista odottaessaan siihen, että mitä aktiviteettia tapaamisessa on tarjolla. Tukihenkilön tarjoama tuki ja turva, keskustelut tuettavan elämästä ja huolista kulkevat vaivihkaa rinnalla.

Haastateltavat antoivat positiivista palautetta siitä, kuinka hyvin tukihenkilö on kuunnellut tuettavan toiveita tapaamisia suunniteltaessa. Kaikkien haastateltujen tukihenkilöt ja tuettavat ovat yhdessä sopineet aktiviteeteista, mikä on ollut tärkeää kummallekin osapuolelle. Kun tuettava luottaa tukihenkilötapaamisten säännölliseen toteutumiseen hän rohkaistuu enemmän suunnittelemaan tapaamisten sisältöä. Tukihenkilötapaamisten ajankohtaan vaikuttaminen on sen sijaan ollut pienemmässä roolissa.

Kyllä mä sanoin niitä toiveita ja suunnitelmii et mitä tehään. (HT1)

Mä en yleensä että koska, se (tukihenkilö) päättää yleensä koska, mutta mä päätän mitä tehdään. (HT2)

Me ollaan niinku kahestaan mietitty aina et mitä tehdään. Et se (tukihenkilö) on ihan aina kysellyt että, mitä niinku me voitais tehdä. Mutta alussa se saatto olla, että mä en niinku vielä osannu sanoo vielä sillon että mitä mä haluaisin tehdä. (HT3)

Kyllä me aina jotain mielenkiinnostosta keksitään. (HT4)

Miten tukihenkilö sitten pystyy vaikuttamaan tuettavan hyvinvointiin? Mieluiset aktiviteetit ja merkitykselliseksi koettu seura ovat omiaan lisäämään hyvinvoinnin tunnetta. Markku Ojanen (2009) tutkii Hyvinvoinnin käsikirjassa sitä, mikä vaikuttaa suomalaisten hyvinvoinnin kokemukseen. Sosiaalinen vuorovaikutus, luovat toiminnot, harrastukset ja liikunta ovat kestävimpiä keinoja hyvinvoinnin ylläpitämiseen.

Haasteltavat kertoivat kaikki mielellään siitä, mitä tukihenkilön kanssa on tehty. Huoltajat ja tuettavat arvostivat monipuolista tukisuhdetta, jossa on riittävästi aktiviteetteja ja vaihtelua. Huoltajat korostivat myös tavoitteisiin tähtäävän toiminnan merkityksellisyyttä.

He (tuettava ja tukihenkilö) menee tuolla pitkin maita ja mantuja että tulee niinku sitä semmosta treeniä siihen ulkomaailman kanssa olemiseen. (H1)

Että tää uiminen nyt on ainakin, että mitä hän voi niinku sen (tukihenkilön) kanssa tehdä, et se on niinku mun mielestä pääasia. (H2)

Tukihenkilön on tärkeää toimia tuettavan ehdoilla. Usein kontaktin saaminen on helpointa yhdessä tekemisen avulla. Tärkeitä ovat esimerkiksi ruokailutilanteet ja niiden yhteydessä käydyt keskustelut. Tuettavat pitävät tärkeinä myös muunlaisia arkipäivän tilanteita, joissa he toimivat aikuisten kanssa.

Elokuviissa käytiin ja pelattiin frisbeegolfia ja tehtiin pitsaa ja mitä-hän pastaa kerran. (HT4)

No ollaan me aina välillä oltu niinku oltu kaupungilla ja käyty syö-mässä ja niinku just elokuvissa, shoppailemassa ja tälleen. Mut lä-hinnä me ollaan just niinku niitten luona. (HT3)

6.3 Tukisuhteen merkitys tuettavan mielialaan ja toimintaan

Tukisuhde on merkittävä suhde. Tavoitteisiin tähtääminen on tärkeää, mutta vielä tärkeämpää on se, että tuettava lapsi viihtyy ja saa uusia kokemuksia tukihenkilön kanssa viettämästään ajasta. Perheneuvolan työntekijä luonnehtii tukisuhdetta suhteeksi, johon ei liity epäonnistumisen pelkoa tai suorittamisen pakkoa. Tapaamiset ovat tuettavalle kuin virkistymisen keidas; hän kokee erilaisia oppimiskokemuksia, hänen itsetuntonsa vahvistuu, hänen rohkeutensa lähteä ja tehdä kasvaa.

Jokainen haastateltava kehui poikkeuksetta tukisuhteen myötä tulleita muutoksia tuettavan lapsen elämässä. Tukisuhde on vaikuttanut tuettavien ulospäin suuntautuneisuuteen, rohkeuteen, sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja yleiseen mielialaan positiivisesti.

Kyllä hän tykkää, mä näin jo heti et se (tukisuhde) sopii hänelle. (H2)

En muista kertaakaan, että hän ois niinkun valittanut mistään, että hyvät on bileet ollu aina. (H1)

*Se on tosiaan paljon vaikuttanut kyllä tähän meijän elämään. Avar-
tanut tosi paljon, mulla on pelkkää hyvää sanottavaa siitä. Mä en
oikein mitään huonoa siitä (tukisuhteesta) löydä. (H3)*

*Kyllä musta tuntuu et oon mä niinku paremmalla tuulella aina kun,
just tulee sieltä (tapaamisesta). Se on tosi kivaa, kun saa aina välil-
lä käydä jossain, niinkun on semmosta tekemistä. (HT3)*

*(Tuettava) on aina sillai ollu et "Jee!" kun hän tietää että tapaa tuki-
henkilöä. (H4)*

*Kyllä mulle on ainakin jäänyt sellainen kuva et hän (tuettava) on
niinku lähinnä semmosena Naantalin aurinkona sieltä (tapaamises-
ta) tullu takasin aina. (H1)*

Kaksi haastateltavaa osasi luonnehtia tarkemmin muutoksia tuettavan käytöksessä jotka olivat olleet selkeästi huomattavissa.

Hän (tuettava) muuttu tälläseks ihmiseks joka pystyy oleen yksinään täällä kotona. Aikaisemmin piti aina olla jonkun läsnä hänen kanssa. Sit hän kulkee yksin bussilla. Nää on sellaset kaks aivan valtavaa muutosta että... Mitä ei ois voinut kuvitellakaan, et semmosta joskus tapahtuisi. (H4)

Varmaan suurin mitä mä niinkun huomasin sellasta muutosta oli semmonen tietynlainen napakkuus mitä häneen tuli, et just se, että osas tuolla ihmisten parissa olla jotenkin levollisemmin. Kyllähän semmonen yleisvire oli kaiken kaikkiaan parempi. Kyllä mä niinku kaiken kaikkiaan tykkäsin, et siitä (tukisuhteesta) oli hyötyä, iloa kaikille osapuolille. (H1)

Perheneuvolan työntekijä on perheitä tavatessaan huomannut tukisuhteen aikaansaamia muutoksia etenkin tuettavien sosiaalisessa toiminnassa. Tuettavat ovat rohkaistuneet lähtemään kotoa ja saamaan uusia elämyksiä tukihenkilön kanssa. Tämän kautta he ovat myös entistä rohkeampia kertomaan ja juttelemaan asioista joita heille on tapahtunut.

Hyvä tukisuhteen taustalla on aktiivinen tukihenkilö, joka on sitoutunut tukihenkilönä toimimiseen, innostunut, idearikas ja vilpittömästi kiinnostunut tuettavan lapsen elämästä. Useat haastateltavat toivat esille henkilökemian – käsitteen. He korostivat, että tuettavan lapsen ja tukihenkilön välillä oli erityistä kemiaa joka vaikutti suotuisasti esimerkiksi tavoitteisiin pääsyyn.

Kyllähän se (tukisuhteen) onnistuminen niin paljon on henkilökemiasta kiinni että. (H1)

Sehän se on tärkeintä, että se kemia toimii. (H2)

Ja meidän ei ees sanottu mitään niinku paljonkaan niitä toiveita, niinku tosiaan että mä tykkään musiikista ja elokuvista ja että ois kiiva jos se ois naispuolinen ja tälleen. Löytyi tosi niinku hyvä (tukihenkilö). (HT3)

Haastateltavien tukisuhteet olivat haastatteluhetkellä erilaisissa vaiheissa. Kahden haastateltavan tukisuhde jatkui edelleen, yhden oli loppumassa ja yhden oli loppunut muutama kuukausi takaperin. Tukisuhteen päätyminen herätti ajatuksia sekä huoltajissa että tuettavissa.

Ilmiselvästi me jäätiin kaipaamaan niitä kaikkia juttuja, kun me nyt halutaan uusikin tukihenkilö. Et kyl ne on hyviä hommii ollu ja toivottavasti tää tulevakin (tukihenkilö) pääsee sitten hänen kanssaan hyviin juttuihin. (H1)

No mulla on ainakin se tavoitteena että säilyis tuo suhde kuitenkin, niinku vaikka se tukihenkilösuhde loppuis. Säilyis kuitenkin tuo ystävyssuhde. Kuitenkin varmaan paljon on ollu toinen toiselleen annettavaa. (H3)

Että onhan niihin tavoitteisiin vielä matkaa. Toivottavasti löytyis vielä (tukihenkilö). Että on edes joku ihminen muu kuin perheenjäsen jonka kanssa käydä jossain. (H4)

Perheneuvolan työntekijä korostaa tukihenkilön vastuuta tukisuhteen päättämisestä silloin, kun aikataulu, elämäntilanne tai kiinnostuksen puute sitä vaativat. Tuettavan kannalta on parempi olla hetki ilman tukihenkilöä kuin sellaisen tukihenkilön kanssa jonka kiinnostus ja ajankäyttö toimintaan on hiipunut.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää millainen merkitys tukihenkilötoiminnalla on tuettavan lapsen hyvinvoinnille. Miten monipuolinen tukisuhde ja vuorovaikutus tuettavan lapsen ja tukihenkilön välillä on muuttanut tuettavan lapsen mielialaa ja elämää ja ovatko muutokset olleet niin selviä, että myös tuettavan huoltajat ovat ne huomanneet.

Tutkimustulosten pohjalta tukihenkilötoiminnan voidaan katsoa olevan merkityksellinen tuettavien hyvinvoinnille. Yleisesti lasten ja nuorten hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa vapaa-ajan vietto sekä ystävyysuhteet. Miehuinen vapaa-ajan vietto lisää lapsen ja nuoren toiminnallisia ja sosiaalisia taitoja sekä lisää pystyvyyden tunnetta. Ystävyysuhteet vaikuttavat lapsen ja nuoren maailmankuvaan, käyttäytymiseen ja ajatteluun voimakkaasti. Lapsi tai nuori jonka vapaa-ajan vietto on suppeaa ja ystävyysuhteet vähäisiä hyötyy enenevässä määrin perheen ulkopuolisesta tukijasta kuin lapsi tai nuori jolla nämä seikat ovat kunnossa.

Sosiaalipedagogiseen toimintaan rinnastettava tukihenkilötoiminta painottuu vahvasti sosialisatioon. Kaikilla tuettavien huoltajilla tavoitteena tukihenkilötoiminnalle olikin sosiaalisen toiminnan lisääntyminen. Harrastuksen löytyminen oli yksi päätavoitteista. Vaikka mitään tiettyä harrastusta suurimmalla osalla huoltajista ei ollutkaan mielessä, voidaan ylipäätään ajatuksella ”harrastuksesta” päästä kiinni siihen, mitä huoltajat toivovat tukihenkilötoiminnan lapsilleen tuottavan; merkityksellistä vapaa-ajanviettoa joka on pitkäkestoista ja tuottaa hyviä kokemuksia tuettavalle lapselle.

Tukihenkilön ja tuettavan välinen tapaamisten suunnittelu koettiin tärkeäksi. Sekä huoltajat että tuettavat halusivat, että tapaamiset suunnitellaan yhdessä ja näin kaikissa tukisuhteissa oli tapahtunutkin. Yhteinen suunnittelu on tärkeä osallisuuden kokemus tuettavalle; hänen mielipiteensä ovat tärkeitä ja niiden mukaan toteutetaan asioita.

Monipuolinen tukisuhde nousi myös tärkeäksi seikaksi. Vaihteleva, aktiivinen ja tavoitteisiin tähtäävä toiminta oli merkityksellistä sekä tuettaville että huoltajille. Tuettavat arvostivat arkipäivän toimintoja tukihenkilön kanssa vaikkapa tämän

kotona, huoltajat kiinnittivät enemmän huomiota ihmisten parissa vietettyyn aikaan julkisilla paikoilla.

Tukisuhteen vaikutukset tuettavan mielialaan olivat tutkimuksen perusteella pääasiassa positiivisia. Kaikki haastatellut huoltajat kertoivat tuettavan aina odottavan tukihenkilötapaamisia innolla ja lähtevän tapaamisiin hyvällä mielellä. Myös tapaamisesta takaisin kotiin tullessaan tuettavat ovat olleet positiivisella tuulella ja kertoneet, mitä tapaamisessa on tehty. Tuettavat itse kokivat, että tukihenkilötapaamisissa parasta on mielekäs tekeminen, seura ja kotiympäristöstä irtaantuminen.

Tukihenkilötoiminnalla on positiivinen merkitys myös tuettavien toimintakykyyn. Tuettavat ovat rohkaistuneet sosiaalisissa tilanteissa toimimisessa ja esimerkiksi yksin kulkemisessa kaupungilla. Aktiivinen tukisuhde on lisännyt aktiivisuutta myös elämän muilla osa-alueilla. Tukihenkilötoiminnan positiiviset vaikutukset eivät jää vain lyhytaikaisiksi vaan ne muokkaavat tuettavaa siinä määrin, että tuettava muuttuu esimerkiksi rohkeammaksi ja sosiaalisemmaksi.

Huoltajat korostivat hyvän henkilökemian käsitettä. Hyvä tukihenkilö on sitoutunut ja innostunut sekä keksii paljon aktiviteetteja tuettavalle, tällöin tuettava viihtyy hänen seurassaan. Tukisuhteen muuttumista ystävyssuhteeksi edesauttaa tuettavan ja tukihenkilön samanlaiset kiinnostuksen kohteet ja elämänkatsomus, mutta useimmiten tukisuhde pysyy vain tukisuhteena toimien siten hyvin.

Hyvinvointi koostuu Allardtin (1976) teorian mukaan elinoloista, yhteisyyssuhteista ja osallistumisesta jotka kaikki vaikuttavat toisiinsa. Tukihenkilötoiminnassa ponnistetaan liikkeelle toisinaan hieman haastavista elinoloista ja yritetään parantaa tuettavan yhteisyyssuhteita ja osallistumisen kokemuksia. Tutkimuksen perusteella tukihenkilötoiminta onnistuu näissä tavoitteissaan hyvin; tukihenkilö on tuettavalle merkityksellinen ihminen jonka kanssa voi vaihtaa ajatuksia ja tehdä mielenkiintoisia asioita. Tuettava saa uusia kokemuksia ja pääsee fyysisesti osallistumaan erilaisiin aktiviteetteihin sekä psyykkisesti osallistumaan niiden suunnitteluun kokien näin itsensä tärkeäksi toimijaksi omassa elämässään.

Tukisuhteessa tukihenkilön tärkein motiivi on auttaa ja tukea lasta siten, että hänen tilanteensa kohenisi jollakin tavalla. Selvien tulosten näkeminen on tietenkin kannustavaa, mutta aina tukisuhteen aikana lapsen tilanteessa ei näy

suuria muutoksia. Tukisuhteella on kuitenkin aina merkitystä lapsen hyvinvoinnille. Tukihenkilö on positiivinen asia lapsen elämässä, näkipä toiminnan ulkoisia tuloksia tai ei.

8 POHDINTA

Tutkimuksen teossa on koko prosessin ajan auttanut se, että valitsin itseäni kiinnostavan aiheen. Kun aihe on kiinnostava ja tutkimustulokset todella innostavat kirjoittamaan, ei tämä opinnäyteprosessi ole ollut niin vaivalloinen kuin joskus pelkäsin. Haastattelujen tekeminen oli erittäin mielenkiintoista ja yhtenevät tutkimustulokset ja niiden analysointi toi luottamusta hyvän raportin kirjoittamiseen.

Päätös tehdä opinnäytetyö yksin on vuorotellen kaduttanut ja ilahduttanut. Olen saanut olla oman itseni herra; päättäen mitä työhön tulee ja mitä jää pois, koska työtä kirjoitan ja koska pidän vapaata. Yksin tekemisen vapaus on siinä, että voi herätä vaikka keskellä yötä kirjoittamaan mieleen tulleita seikkoja. Toisaalta olen huonoina hetkinä, päivästä toiseen yksin puurtaessani, kaivannut jotakuta toista tuohon rinnalle kertomaan, miten jokin asia kannattaisi kirjoittaa, jäsentää, luokitella tai analysoida.

Haastattelukutsujen lähtiessä maailmalle jäin odottamaan hermostuneena pa-laisiko minulle yksikään suostumuslomake. Olin lukenut tutkimuksia joissa haastateltiin tukihenkilöitä ja niissäkin oli ollut vaikeuksia saada tutkimusaineis-toa. Aivan väärässä en pelkojeni kanssa ollut, koska loppujen lopuksi sain ko-koon vain kahdeksan haastateltavaa joten tutkimustulosten yleistettävyyys ei ole erityisen hyvä. Kannattaa kuitenkin muistaa, ettei laadullisessa tutkimuksessa välttämättä pyritä yleistettävyyteen vaan tarkoituksena voi olla myös haastatel-tavien ainutlaatuisten kokemusten julkituonti.

Itse haastattelutilanteet sujuivat hyvin. Olen ollut paljon työssä asiakaspalveluti-lanteissa ja tehnyt muun muassa tutkimushaastatteluja puhelimitse joten var-muus ihmisten kanssa olemiseen on kehittynyt vuosien varrella. Haastatteluti-lanteet eivät sinänsä jännittäneet, koska luotin teemahaastattelurunkooni ja sii-hen, että haastateltavilla todella on jotain sanottavaa tutkimukseeni. Toki pientä haparointia ja epävarmuutta olen huomannut omassa haastattelijan roolissani kun olen itseäni kuunnellut nauhalta.

Haastattelutilanteissa olisin voinut ehkä hieman enemmän panostaa tuettavien haastatteluun; heille oli kyllä omat teemansa haastattelurungossa, mutta usein

ne tulivat vasta sen jälkeen kun olin jo samaa teemaa kysynyt huoltajalta ja saanut hyvin kattavan vastauksen. Tämän jälkeen tuettavat enimmäkseen myöntelivät huoltajan sanoja, enkä saanut heistä irti ehkä niin paljon kuin olisin halunnut. Jos lähtisin tekemään haastatteluja nyt uudelleen, kysyisin ehdottomasti ensin tuettavan mielipidettä ja sitten vasta huoltajan tai haastattelisin tuettavia yksin. Vaikka tiedostin tämä seikan jo haastatteluja tehdessäni, en kuitenkaan lähtenyt teemahaastattelurunkoa enää siinä vaiheessa muuttamaan vaikka aihetta ehkä olisi ollut.

Myös laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen luotettavuutta pitää arvioida. Tutkimusprosessin jokaiseen vaiheeseen liittyy virhemahdollisuuksia, mutta niiden tiedostaminen auttaa pienentämään riskejä. Tutkimusprosessin alkuvaiheissa tehdyt virheet ovat tutkimuksen kannalta pahimpia, sillä väärin kerätystä aineistosta ei saa luotettavaa tulosta mitenkään. Esimerkiksi haastattelun nauhoittamista voidaan pitää perusedellytyksenä, pelkkään muistiin tai hajanaisiin muistiinpanoihin luottaminen ei riitä luotettavan tutkimustuloksen saamiseksi. (Kananen 2008, 122.)

Ihmismieli voi toimia tietoisesti tai tiedostamattaan valikoivasti. Esimerkiksi haastattelussa huomioidaan vain tietyn tyyppinen tieto; on helppo löytää sitä, mitä etsii. Tutkijan vaikutusta tutkimuksensa luotettavuuteen ei voida täysin poistaa. Oman toiminnan tiedostaminen ja ymmärtäminen auttaa tutkijaa luotettavien tutkimustulosten saamisessa. (Kananen 2008, 123.)

Ensikertalaisena tutkijana huomasin kyllä Kananen teesit ihmismielen toiminnasta. Kun tein ensimmäistä teemahaastattelurunkoa niin huomasin, että siinä oli jonkin verran johdattelevia kysymyksiä. Omat kokemukseni tukihenkilönä toimimisesta auttoivat teemojen laadinnassa mutta ne myös ohjasivat minua joissain kohdin tekemään sellaisia kysymyksiä joihin halusin tietynlaisia vastauksia. Keskustelin teemoistani muun muassa ohjaajani ja sisareni kanssa ja huomasin niissä muokattavaa ennen ensimmäisiä tutkimushaastatteluja.

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa käytetään termejä validiteetti ja reliabiliteetti. Näille käsitteille on monenlaisia erilaisia tulkintoja koulukunnista riippuen, mutta pääsääntöisesti validiteetilla määritetään se tutkitaanko sitä, mitä on tarkoituskin tutkia; tulkitsevatko muut tutkijat tulokset samalla tavalla ja vastaavatko mittaukset teoriaosassa esitettyjä käsitteitä. Reliabiliteetin avulla tarkastel-

laan sitä, saadaanko tutkimuksen avulla luotettavaa tietoa todellisuudesta; ovatko mittaukset toistettavissa muissakin tutkimuksissa ja onko tulos sama useaan kertaan mitattaessa. (Kananen 2008, 123–125.)

Oman tutkimukseni luotettavuutta olen selventänyt mahdollisimman tarkalla raportoinnilla tutkimuksesta, omista ajatuksistani ja ennakko-oletuksistani, aineistokeruun tarkalla kuvauksella, aineiston analyysin kuvaamisella ja tulosten analysoinnilla. Kahdeksan haastateltavaa on pieni otos, mutta koen, että tutkimustulosten samankaltaisuus voi antaa viitteitä siihen, että tutkimustulos olisi ollut samankaltainen suuremmallekin otosjoukolle.

Tukihenkilötoimintaa voisi mielestäni tutkia enemmänkin tuettavien ja huoltajien kannalta. Isommalla otoksella voitaisiin saada selville merkityksellisiäkin kehittämiskohteita, joista olisi hyötyä sekä tukihenkilötoimintaa järjestäville tahoille kuin tukihenkilöillekin. Yleensäkin vapaaehtoistoiminnan tutkiminen ja sen merkitysten näkyväksi tekeminen voisi innostaa enemmän ihmisiä mukaan toimintaan.

Koko tutkimusprosessin ajan minua on suuresti ilahduttanut se, miten paljon merkitystä tukihenkilöllä on tuettavan lapsen elämään. Pienet arkiset yhteiset hetket ovat vaikuttaneet tuettavan mielialaan, sosiaalistumiseen ja rohkeuteen merkittäväällä tavalla. Tukihenkilöt ovat aivan tavallisia ihmisiä, heillä ei ole koulutuksen tuomaa varmuutta ja kirjaviisautta siitä, miten lasta tulisi käsitellä että hänessä tapahtuisi jotakin muutosta. Tukihenkilöt tekevät työtä tuettavien kanssa omasta auttamisen halustaan, vilpittömyydestään ja toiveesta, että heidän työllään on jokin merkitys tuettavan lapsen elämässä. Tutkimukseni osoittaa, että heidän työllään on merkitys ja toivon, että se innostaa heitä jatkamaan yhtäläisellä auttamisen palolla kuin tähänkin asti. Nämä tutkimustulokset vahvistavat sen tukihenkilön tarjoaman avun merkityksen jonka tuettavat, tukihenkilöt ja huoltajat ovat jo pitkään tienneet sydämissään.

LÄHTEET

Aalto, J. & Valli, R. (toim.) 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS –kustannus.

Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Juva: WSOY.

Bardy, M. (toim.) 2009. Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Bardy, M., Salmi, M. & Heino, T. 2001. Mikä lapsiamme uhkaa? Suuntaviivoja 2000 –luvun lapsipoliittiseen keskusteluun. Helsinki: STAKES.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2006. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hämäläinen, J. 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopio: Opetusjulkaisu 1/1999.

Kananen, J. 2008. Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Yliopistopaino.

Korhonen, A. (toim.) 2005. Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja. Jyväskylä: Gummerus.

Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim.) 2009. Lapsiperheiden hyvinvointi. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

Lastensuojelun käsikirja. 2007. Päivitetty 23.3.2010. Luettu 1.9.2010.
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja>

Lehtinen, S. 1997. Vapaaehtoistoiminta – kasvava voimavara? Helsinki: Kansalaisareena.

Lämsä, A-L. (toim.) 2009. Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen pahoinvointiin. Jyväskylä: PS –kustannus.

Lämsä, A-L. 2009. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Oulu: University Press.

Mahkonen, S. 2007. Lastensuojelu ja laki. Helsinki: Edita.

Nurmi, J., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.

Ojanen, M. 2005. Elämän mieli ja merkitys. Helsinki: Kirjapaja.

Ojanen, M. 2009. Hyvinvoinnin käsikirja. Helsinki: Kirjapaja.

Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. (toim.) 2004. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelu. Tilastot ja rekisterit. 2009. Luet-
tu 30.9.2010.

<http://www.stakes.fi/FI/Tilastot/Aiheittain/Lapsuusjaperhe/lastensuojelu.htm>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6., uu-
distettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Valtakunnallinen lastensuojelun tukihenkilötoiminnan kehittämishanke 2006-
2009. 2009. Luettu 10.8.2010. <http://www.ehja.fi/vatuke/index.htm>

Vilkkä, H. 2007. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Yeung, A. 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa – ihanteita
vai todellisuutta? Helsinki: Hakapaino.

LIITTEET

LIITE 1, infokirje

Hei!

Olen 3. vuoden sosionomi-opiskelija Tampereen Ammattikorkeakoulusta, Pyy-nikintien toimipisteestä. Teen opinnäytetyötäni yhteistyössä Sosiaaliasema Paussin kanssa lastensuojelun avohuollon tukihenkilötoimintaan liittyen. Opin-näytetyöni tarkoituksena on selvittää tukihenkilötoiminnassa mukana olevien tuettavien lasten/nuorten ja heidän huoltajiensa kokemuksia ja ajatuksia tuki-henkilötoiminnasta.

Teihin otan yhteyttä, koska minulla on tarkoituksena käyttää aineistonkeruume-netelmänä haastattelua. Tässä haastattelussa haastattelisin tuettavaa las-ta/nuorta ja hänen huoltajaansa yhdessä erilaisista seikoista, jotka liittyvät tuki-henkilötoimintaan. Voin tehdä haastattelun kotonanne tai muussa teille sopivas-sa paikassa. Haastattelun kesto on noin tunti ja käytän haastattelusta saamaani materiaalia opinnäytetyössäni. Haastateltavien henkilöllisyys ei ilmene missään vaiheessa opinnäytetyöprosessia. Minulla on työlleni Tampereen kaupungin tutkimuslupa, jonka voin esittää halutessanne.

Jos olette halukas osallistumaan haastatteluun, niin täyttäkää ohessa oleva kir-jallinen suostumuslomake ja lähettäkää se minulle 10. helmikuuta mennessä kuoressa, joka tuli tämän kirjeen mukana. Saatuaani suostumuslomakkeen otan teihin puhelimitse yhteyttä, jolloin voimme yhdessä katsoa sopivan ajankohdan haastattelulle. Jos teillä on haastatteluun liittyviä kysymyksiä, niin voitte ottaa minuun yhteyttä joko puhelimitse tai sähköpostilla.

Suuret kiitokset jo etukäteen avustanne, tietonne ovat minulle todella tärkeitä!

Ystävällisin terveisin,

leena.aaltonen@piramk.fi

(Puhelinnumero)

LIITE 2, suostumuslomake

SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA

Tutkimuksen nimi:	Lastensuojelun tukihenkilötoiminnan merkitys tuettavan lapsen hyvinvoinnille
Tutkimuksen yhteistyötaho:	Sosiaaliasema Paussi
Tutkimuksen toteuttaja:	Leena Aaltonen Sosionomi (AMK) opiskelija Tampereen Ammattikorkeakoulu, Tampere
Tutkimuksen toteutus:	Kerään aineiston haastatteleamalla tuettavia lapsia/nuoria ja heidän vanhempiaan. Haastattelut nauhoitetaan.
Aineiston suojaus:	Haastattelut ovat luottamuksellisia. Haastateltavien tunnistetiedot tulevat ainoastaan tutkijan käyttöön. Analysoinnin jälkeen kerätty aineisto tuhoetaan hävittämällä aineisto nauhurin muistista ja paperille tulostetut tiedot.

Tällä lomakkeella suostun osallistumaan edellä mainittuun tutkimukseen. Tutkijalla on oikeus käyttää haastattelustani saamaansa aineistoa tutkimukseensa. Ymmärrän lomakkeessa mainitut asiat ja allekirjoituksellani vahvistan osallistumiseni tutkimukseen.

Aika ja paikka

Allekirjoitus ja puhelinnumero

Nimen selvennys

LIITE 3, teemahaastattelurunko

TUKISUHTEEN ALOITUS

HUOLTAJA

Lapsen ja perheen tilanne

Tukihenkilötoiminnan tavoitteet

Muut avohuollon tukitoimet, joita perhe/tuettava mahdollisesti käyttää

Vanhempien toiveet ja odotukset tukihenkilötoiminnalle

TUETTAVA

Lapsen toiveet ja odotukset

TUKISUHTEEN TOIMIMINEN

HUOLTAJA

Lapsen käyttäytyminen ennen ja jälkeen tukihenkilötapaamista

Tukisuhteen monipuolisuus

Mielipide tukisuhteen vaikutuksista lapsen mielialaan, hyvinvointiin

TUETTAVA

Lapsen osallistuvuus tukihenkilötapaamisten suunnitteluun

Lapsen mielipide tapaamisista/tukihenkilön kanssa vietetystä ajasta

Lapsen oma mielipide tapaamisten vaikutuksista omaan mielialaansa, hyvinvointiin

Lapsen mielipide tavoitteista ja niihin pääsystä

TUKISUHTEEN PÄÄTTYMINEN/JATKUMINEN

YHDESSÄ

Tukisuhteen päättymisen syyt

Tukisuhteen jatkumisen syyt

Jos tukisuhde päättynyt/päättymässä: Saavutettiinkö tukihenkilötoiminnalle asetetut tavoitteet?